

Locuint'a Redactorului:

si

Cancellari'a Redactiunii:

e in

Strat'a Morariloru Nr. 13.

Scrisorile nefrancate nu se voru primi decâtu numai de la corespundintii regulari si „Federatiunii“
Articlii tramisi si nepublicati se voru arde.

FEDERATIUNEA

Diurnalu politicu, literariu, comercialu si economicu.

Va esî Mercuri-a, Vineri-a si Dominec'a.

Pretulu de Prenumeratiune:

Pre trei lune . . . 3 fl. v. a.

Pre siese lune . . . 6 fl. „ „

Pre anulu intregu . . . 12 fl. „ „

Pentru Romanii:

pre an. intregu 40 Lei n. = 16 fl. v. a.

„ 6 lune 20 „ = 8 „ „

„ 3 — 10 „ = 4 „ „

Pentru Insertiuni:

10 cr. de linia, si 30 cr. taps'a timbrale pentru siese care publicatiune separatu. In Loculu deschisu

20 cr. de linia

Unu esemplariu costă 10 cr.

Programulu nostru si D. Caval. Puscariu et Comp.*)

Nil admirari!

„Calamitățile si ticalosiele aruncate in sinulu natiunii nostre“ cari le amintesci dta Dle Cav. nu au provenitu d'in programele politice personale ale corespundintelui nostru, ci sunt rezultatulu firescu alu politicele celor de unu calibru cu Dta. — Dealtmintrea fiindcă prea adese ori intrebuintiezi terminulu de politica personala si că diuariulu nostru s'ar ocupă preamultu de person'a Dtale, trebue să-ti insemnu că, persoanele, cari joca unu rolu politicu n'au privilegiulu de a fi ignorate. Ore numai dta singuru s'ar aibi dreptulu a fi patentatu? Unu barbatu, carele figureza in vietia publica, indata ce va grai câte-va cuvinte, acele sbora pre aripele venetianu, publicitatea le apuca le comenteza si le critica, asmenne si faptele barbatiloru ce joca vre unu rolu cătu de neinsemnatu la vedere, se tienu de dominiulu publicității. Acést'a ar trebui să o scii si Dta, si totu-si cu aroganti'a unui duce de Braganti'a veni cu nasu'n ventu a ni intonă că „nu recunosci competinti'a vre unui diuariu s'eu corespundinte alu s'eu, d'a potē trage la forulu judecatei sale faptele si conduit'a politica a Dtale in calitate de ablegatu dictalu“ adaugandu totodata că „cu atare justificare te tieni detoriu numai alegatoriloru Dtale.“ Dupa lege nu esci detoriu neci loru, dar aici nu e vorba de o procedura legala, ci de publicitate, carea are dreptulu suveranu de a trage innaintea tribunalului s'eu pre toti cari au calcatu pre teritoriulu ei, de ar fi acei-a chiaru si cavaleri cu crucea de aur in frunte. Neci imperatii nu se potu subtrage de la judecat'a acestei innalte curti judecatoriesci, ba neci chiaru alegatorii dtale, pentru cari revindici acestu privilegiu, si inca, atunci candu intrebuintieza dreptulu loru constitutiunалу, prin urmare publicu, se tienu de competinti'a forului publicității, pre d'insii inca, de voru alege deputatu pre unu barbatu a carui-a independintia nu consiste decâtu numai intru a bravă opiniunea publica a natiunii sale, era fatia cu poternicii d'lei, acést'a independintia a sa se traduce in supunere orba si servilismu, publicitatea i-va trage la tribunalulu s'eu, chiaru ca si pre reprezentantulu loru si va enuncia sentinti'a sa a supr'a loru.

Nu vrei Dle Cav. ca s'ei criticatu, judecatu? De nu, apoi ti dau suatulu ce Götthe dedese unui vecinu, carele mahnitu pentru critic'a ce Götthe facea gustului s'eu si stilului in carele zidise fruntariulu casei sale, rogandu-lu ca s'ei incete cu sarcastic'a-i critica, la carea neci nu ar avē dreptulu, de ora ce ori si cine este domnu a-si zidi dupa placu, Götthe i respunse „de vrei s'ei nu fii criticatu zidesce fruntariulu casei tale spre curte!“ Mai bunu suatu nu-ti potu da, decâtu „nu est' d'in burou!“ Ibi potes non tantum bene habitare sed etiam bene latere. Te asigurezu Dle Cav. că dta ca functiunariu publicu mai multu poti folosi natiunii romane si patriei, decâtu ca deputatu astfelu de independinte precum intielegi dta cuventulu. Privesce si vei vedē barbatu prea stimati cari se multumesce in consciintia d'a potē servi si natiunii si patriei fără ca s'ei alerge dupa fluturii gloriei de deputatu independinte. Mare lucru este, Dle Cav., a fi deputatu independinte, nu este inse lucru greu, este cam neplacutu, dar ceea ce este mai greu, si mai raru este a fi de odata si amploiatu si deputatu independinte. Celu ce nu simte barbatia de a potē fi independinte numai fatia cu publiculu, era fatia cu stapanii nu, unulu ca acelu-a s'ei lase altor'a palestr'a cea spinosa. Scriptur'a d'ice: că, omulu nu pote servi de odata si lui Ddieu si mamonului. Acést'a asioma este adeverata si in politia.

Dta esci mahnitu pentru că cuprinsulu epistolei dtale adresate către amicii dtale au esitu la lumin'a publicității, pentru ce ai scrisu-o? Noi suntemu de pina că n'au remasu necunoscuta publicității? Dar' aici că coresp. nostru au falsificatu cuprinsulu epistolei; — ei bine, nu bagi de sama că totu atunci recunosci insu-ti de adeverate cele impartesite de Corespundintele nostru, nu marturisesce insu-ti chiar' in pasagiulu despre fuga, travestandu-lu ca si candu

s'ar referi la incedintele petrecutu in sied. II. a sectiunii VI. precandu „d'in intemplanre (!?) numai dta te aflai de fatia.“ Vedi bine, că ceilalti romani, conformu parolei date, parasise terenulu activității sterpe, dta inse ai crediutu de biie a imblă dupa potecove de cai morti. Totu-si dta strigi că „s'au nemicitu nimbulu unei conduceri disciplinate!“ Tantalus infelix quem sua fata premunt.

La amenintiările dtale Dl. Cav. nu scimu ce respunde, pentru că nu le intielegemu, dca „lupt'a“ carea dici că „vei portă-o pana vomu luă deplina dovada, că esci in stare de a o portă“ se referesce la lupt'a cavaleresca de la „Neue Welt“ d'in Vien'a, o marturisimu, că noi asemene lupta, ce nu am portatu neci odata, nu o potemu suscepe, era deca este vre o alusiune la presiune mai innalta mediulocita prin influinti'a dtale, dechiarămu că mai preferimu a putredî in temutiile magiariloru decâtu a calcă pre calea batuta de dta si acei companioni ai dtale, la cari, vorbindu despre tienut'a dtale, reflectezi că „nu ai statu solitariu ca atare.“ Gaudium est „miseris“ socios habuisse malorum. Eu credu că nu poti avē neci o cauza de a te provocă la companisti si de a te mandri cu societatea loru că-ci van'a mangaiare ce o ai in numerulu „de siese“, despare ca ceti'a la soarele opiniunii publice a Romaniloru. „Qui vitii modum apponit, is partem suscipit vitiorum. Quod quum ipsum per se odiosum est, tum eo molestius, quia sunt in lubrico, incitataque semel proclive labuntur, sustinerique nullo modo possunt“, dice strabunulu Cicerone, in Quest. tusc.

Am fostu fostu silitu ba provocatu de dta a permite aceste reflexiuni, că-ci in locu de a-ti desvoltă politia de activitate, te-ai abatutu la atacuri personale, crediendu că pre acestu terenu esci mai tare decâtu pre alu principieloru, ceea ce nu voiu s'ei contestezu.

Despre programulu nostru in Nr. v.

Miscări electorali

(in tier'a Oasiului.)

Ungurii se frementa in tote părțile, in tote cercurile si mai alesu in cercurile nemagiare, unde, lipsindu solidaritatea s'ei nu d'icemu patriotismulu intielegintiei conducatorie, au prospecte sigure pentru resesirea planuriloru sale de alegatori si candidati. Căti caputari trasi-impinsi (se intielege că nu romani), toti intrebuintieza de minune darurile constitutiunalismului magiaru pre cont'a simpliloru — nemagiari.

Asiē ni trebue. — La multi lipsesce devotamentulu, la multi energi'a, la altii chiaru si curatieni'a animei, — si cum stămu cu solidaritatea? — Fără aceste va fi vai de noi, tote se voru face pre cont'a nostra.

Inca nu e tardfu, numai s'ei implenesca totu natulu romanu si mai alesu intielegintia misiunea sa, si de siguru opintirile si frementările ungurasi-loru nostri voru remanē opintiri — pre langa totu darulu ce-lu au de susu. „Ore?“ va d'ice Osianulu, „In tier'a nostra (a Oasiului) avemu o legiune de candidati, toti d'in famili'a domnitoria, — apoi docale nu sciu cum amu scapă de ei, candu amu vrē si noi s'ei fimu reprezentati romanesce in diet'a tieriei, pentru că pana acuma s'ei cinci (d'o panura) si eu alu nostru aru fi siese docale!“

D'in epistol'a unui prea stimatu cunoscutu alu nostru d'in apropiarea tieriei Oasiului aflămu, că cei cinci candidati d'in partea unguriloru (că-ci de leacu se gasescu si de acesti-a in tier'a Oasiului) aru fi: 1) Csoba Gy., care nu numai la alegerea d'in 1865. ci si acum spendeza forte multu numai pentru ca s'ei pota reesî. 2) C. Karacsay d'in Megiesiu. 3) (Pote) preutul Papp Mihály (cunoscutu d'in „Sztalmári Tárogat“) romanu (de nume). 4) Fostulu ablegatu alu cercului tieriei Oasiului Boros Pál, care numai de va fi denumitu capitanu supemu in cetatea de petra (pregatiti-ve frati chiorani!) va renuncia de la ablegeti'a. (Et nunc venimus ad ultimum 5) Tót Jancsi, fiscalu.

Cinci! candidati alesi ca cu lamp'a lu Diogene. Atâte-a ciore pre o holda mica sunt multe. Dar' pastorii cei buni nu se voru alinā pana ce nu le voru fi alungatu. —

Ce e dreptu sunt multe pedecele; in epistol'a a-

mintita mai in susu a bunului nostru cunoscutu le aflămu insirate per longum, — le reproducemu:

1) Contrarii nostri (ai intielegintiei natiunali d'in tier'a Oasiului), cari tienu amana tota poterea dispunibile, intrebuintieza tote mediulocele — fia oneste ori neoneste, legiuite s'eu nelegiuite, totu una-e, numai ca s'ei pota reesî; — astu-felu de mediuloce sunt: a) corumperea poporului nostru cu beutire spirtuose si lucruri banale; b) poporulu alegatoriu este ameniatu, că de nu va tienē cu ei, nu va capetā lemne d'in padurile, cari in mare parte sunt in manele contrariloru nostri; c) la conscrierea alegatoriloru magiarii (unde sunt) — indreptatiti neindreptatiti — se conscriu toti d'a valm'a, — er' romanii? In comunele romane, cari se tienu a fi mai necoruptibile, d'in 1500—2000 suflete se conscriu căte 13 d'i trei-spre-diece alegatori d) Contrarii nostri concurgu la alegere cu totu felulu de arme si instrumente cari apoi de multe ori se si intrebuintieza in favorulu candidatului loru (la alegerea d'in 1865 au ucisu pe 2 romani in acestu cercu), — pana-ce de la romani, fia acei-a chiar' betrani carunti si slabenogi, se iēu chiar' si bastonele de radfmatu, ca nu cum-va s'ei se conturbe ordenea ce'a buna, care de fratii unguri nu se oserva de locu.

2) Deca in contra aligerii vre-unui deputatu alesu pre calea si cu mediulocele amintite — fiindu elu fiu alu natiunii domnitorie, romanii recurgu la diet'a tieriei, cerendu neverificarea respectivulu, cererile loru nu se iēu in consideratiune, votulu majorității decide, apoi majoritatea dietei o compunu magiarii, si astu-felu cererile nostre in contra unui deputatu magiaru alesu cu mediuloce meschine, in contra vointiei nostre, sunt mai totu de una respinse, ut exempla (d'in 1848, 1861, 1865) docent. —

Tote sunt adeverate, — inse de aci nu urmēza, că intielegintia romana d'in tier'a Oasiului s'ei retiereze d'in aintea astoru-feliu de pedece, — trebue delaturate, — solidaritatea, devotamentulu, energi'a si activitatea cu poteri unite sunt armele, cu cari prevediuta intielegintia romana va triumfā. Pana acuma nu suntemu informati despre intentiunea intielegintiei romane d'in tier'a Oasiului. Suntemu inse in deplina sperantia, că confratii nostri osiani constituindu-se in conferintie si demintindu neputinti'a oservata la aligerile d'in trecut, nu voru intardī a-si intrunū voturile sale in favorea unui romanu adeveratu, care s'ei li represinte cu demnitate natiunala interesele in legelativ'a venitoria. (Epistol'a d'in care reproducemu cele impartesite mai in susu ne asigureza in privinti'a acést'a.) — Asiē s'ei fia.

Vinerea, 17/29 ianuariu 1869.

Propria laus sordet.

Laud'a propria mirosa (greu.)

In nr. 185. alu „Federatiunei“ d'in anulu espiratu, in articulu intitulatu: „Situatiunea romaniloru d'in Tranni'a fatia cu aligerile de deputati“, se d'ice intre altele: că cu ocasiunea adunārei semestrale d'in districtulu Fagarasiulu, tienuta in 28 si 29 dec. 1868. s'a cetitu in cercuri private o scrisore a Prea stralucitātii sale Dlui Domnu caval. de Puscariu, priu care roga pre „amici“, ca s'ei mediuloceasca realegerea, cu atātu mai vertosu, că-ce stralucitatea sa si-mai adause la cuun'a vechieloru merite inca si curagios'a aperare a intereselor tieriei nostre in diet'a Ungariei in diu'a, in care alti deputati romani fugira d'in siedinti'a dietei, cum si prin mediulocirea subventiunei pentru scolele d'in Brasiovu.“

De la publicarea articulu pomenitu au trecut de jā mai 3 septamane, fără a fi cetitu in vr'unu diurnalu nice cea mai mica demintire d'in partea Ilustritātii sale D. cav. de Puscariu cu raportu la ace'a scrisore a Dsale, adresata intielegintiei d'in Fagarasiu, nu neci o demintire dca nu preste totu, celu putienu a aceloru s're, prin cari se inculpeza cei-alti deputati romani că aru fi fugitu d'in dieta. Deci impregiurarea acést'a credu a me indreptati pre deplinu pentru a luā — dupa d'is'a romanului — de bani buni intregu cuprinsulu articulu memoratu, si ca unulu care inca am luat parte la diet'a espirata a Ungariei, a-mi face si eu modestele observări, cari de altmintrea se voru restringe singuru la inculparea facuta deputatiloru romani: că „au fugitu d'in

*) A se vedē nr.ii 9, 10 si 11. „Fed.“ a. c.

introduca în politică a raselor acestor a solidaritate și contielegere.

„Contemplatiunile, ce le facem în partea con-sangenilor nostri a serbilor d'în Ungari'a sunt și mai îmbucurătorie. Amu comunicatu dejă în nrulu de domineca alu foiei nostre rezultatulu conferintiei tiente în Becichereculu-mare la 28 ian. Programulu, ce s'a acceptatu unanimu cu ocaziunea ace'a, și care s'a publicatu și în „Zastava“, ni-se pare în esenția destulu de aptu pentru a aretă bas'a conduitei solidarie a totororor natiunalitătiloru nemagiare de sub coron'a st. Stefanu. Numai la unu punctu debilul a programului loru voimul s'e i-facemul atenti, acest'a e programulu despre „spriginirea pusetiunii de dreptu publicu a opusetiunii magiare.“ Pre cătu de tare apretiuimul împregiurarea, că serbi în opusetiunea loru se alatura cătra alte elemente opusetiunali, pre atătu de cu caldura i provocămu s'e cugete, ore jace în interesulu loru a spriginul o sistema de statu, carea i-soleza de cătra slavii austriaci. Altu-cum pentru asta data se fia destulu atătu-a; în esenția, pre cum amu d'isu, noi tienie programulu acest'a de bunu, dorimul numai atatu-a ca s'e nu se îndestulesca numai cu compunerea programului, ci s'e staruesca a-lu și execută în totu tempulu cu gur'a și în fapta, și a con-lucără în solidaritate deplina cu slovacii, rusinii și romanii. Cu ocaziunea acest'a nu potemu a nu aminti un'a împregiurare, de carea neci candu nu ni potemu aduce aminte fără mâhnire, sunt rivalitătile, cari se ivescu d'în tempu în tempu, ici și cole între serbi. Esuperfiu a spune, cătu de sinceru lucrămu, candu i-conjurămu a se retienē în acestu tempu criticu de la tote recriminatiunile, a dă uitării discordiele anteriore și a colucără în solidaritate pentru ajungerea unui scopu; micșiorarea reciproca adauge numai bucuri'a inimiculu comunu.

„Romanii d'în Transilvani'a și Ungari'a inca incepu a fi mai activi, diu bine facu. Inse și ei s'e con-lucere în solidaritate cu vecinii loru serbi, pentru că prin acest'a și-vorū intarī propri'a loru putere.

„Astu-feliu privimul cu îndestulire consolidarea natiunalitătiloru d'în Ungari'a, carea la tota întem-plantarea numai atuncea va fi încoronata de rezultate, deca zelulu nu se va recli, ci va cresce.“

Discursulu d. Adolful Dobrzansky

(tientu în șiedinti'a de la 25 noembre 1868 o camerei reprezentantiloru Ungaroi, în cestiunea de natiunalitate.)

Onorabila Camera! Dupa parerea mea, de la fericit'a dealegare a cestiunei de natiunalitate depinde pacea interna a patriei nostre, asiē dara atributulu, fără de care ea nu-si pote ajunge scopulu s'e de statu, nu pote deveni puternica și libera, ba, în împregiurările de fatia a le Europei, nu se pote neci sustienē.

Deslegarea nimerita a cestiunei de natiunalitate, prin urmare, este una conditiune de vietia a patriei nostre, și de ac'e rogu cu totu de-a-dinsulu pre onorabil'a camera, s'e binevoiesca a ne ascultă cu atentiune pre noi, cari, abaten-da-ne de la parerea majoritatiei, staruimul a castigă valoare proprielor nostre pareri.

Considerē onorabil'a camera, că este în cestiune asecurarea patriei comune, care fia-si-ce care natiune a terei o numesce a sa, în care inse rolulu principalu i compete afara de tota indoie'l'a natiunei unguresci, care a proportiune este în majoritate; considerē deci că este cu deosebire în interesulu natiunei unguresci ca cestiunea de natiunalitate s'e se desbata d'în tote părțile, ca s'e nu se aduca cumva decisiuni, cari, conturbandu bun'a întielegere a cetatieniloru patriei, s'e ni arunce patri'a în pericolu, în casulu unor eventualități cari se potu prevedē.

Considerē onorabil'a camera, că, dupa cele ce amu auditu eri și adi: că noi suntemu straini aici, că noi staruimul a îmbucati statulu, a restornă constitutiunea s. c. l., avemul de-terorinta indoita a ni lamuri situatiunea mai pre largu.

Premitiendu aceste-a, mi-iau voia a dechiară, că eu nu potiu parteni proiectulu de lege alu majoritatiei comisiunei emise în cestiunea de natiunalitate, nice dupa cum l'a formulatu comisiunea centrale, nice dupa cum l'a modificatu esentialminte (și, o marturisescu, forte amesuratu scopului) dlu Deák; oi d'în contra voiescu s'e se iao proiectulu minoritătii de base pentru desbaterē generale, fiindu convinsu, că acest'a este mai aproape de dreptele pretensiuni a le natiuniloru neunguresci, cari si-le-au manifestatu prin mai multe petitiuni și cari, de altmintrea, sunt basate și pre legile positive a le patriei, ba și pre principiile fundamentali a le constitutiunei nostre.

Ne luandu în consideratiune particularitătile, cari se potu modifică la desbaterē speciale, proiectulu majoritătii nu se deosebesce de alu minoritătii prin ac'e a, că voiescu a deslegă cestiunea de natiunalitate pre basea libertatei individuali, ne primindu arondarea comitatelor, predomnirea limbelor legata de anumitu teritoriu și împartirea proportiunata a ofielor și demnitătiloru între natiuni; ci proiectulu majoritătii se deosebesce în principiu de alu minoritătii prin ac'e a, că-ci se reduce la marginirea libertătii individuali în privinti'a întrebunțiarei limbii, trecandu cu vederea esistinti'a faptica și legale a natiuniloru terei, și prin acest'a pune fundamentu staruintiei, care în tem-

pulu mai nou prinde radecina d'în ce în ce mai tare și care, negandu directu esistinti'a natiuniloru neunguresci, recunosece numai pre natiunea unguresca și pre acest'a, ca pre natiune pretinsa politica, staruesce a o substitui poporulu terei, prin urmare, faptorulu politicu alu statulu.

Dupa parerea mea acest'a procedura este contraria cu procedur'a de pan'acum a onorabilei camere și a legelatiunei, ér în privinti'a statulu ea este periculosa și in-icua și necompatibile cu dreptulu positivu, ba cu ins'a-si constitutiunea nostra milenaria.

Contraria cu procedur'a de pan'acum a legelatiunei pentru ac'e a, că-ci legelatiunea a dechiaratu în adres'a sa de la 1861 că va îndestulă interesele natiunalitătiloru, respectivu va face tote concessiunile compatibile cu unitatea și întregitatea terei, éra acum, precum bine observă amiculu meu M. Dimitrievich, onorabil'a camera parcede cu totulu pre alta base

Periculosa pentru ac'e a, că-ci sterge s'e celu putienul micșioreza în gradu mare iubirea natiuniloru neunguresci cătra patri'a comune, și defectulu acestei iubiri despoia statulu, în tempu de periclu, de spriginitulu care nu se pote in-locu prin neci o armata ori cătu de numerosa și sumptuosa.

Inicua și necompatibile cu dreptulu positivu și cu ins'a-si constitutiunea nostra milenaria pentru ac'e a, că-ci cele mal multe natiuni a le terei au esistatu ca atari în acesta patria innainte de venirea unguriloru, în parte au castigat'o împreuna cu ungurii éra în totu casulu în tempu de o mia de ani au apertu acest'a patria cu poteri comune și cu asemenea sacrificie de sange și avore; că-ci prin urmare nu numai fia care natiune s'a numitu și se numesce pre sine natiune, și aici, și în Transilvani'a și în Croati'a, ci asiē le-au numitu și legile positive a le patriei nostre și cu acestu nume s'au caracterizat și se caracterizeza pana în diu'a de asta-di în constitutiunea nostra, ce se dovedesce apriatu nu numai prin istoria și prin privilegiile date singurateceloru natiuni, ci mai pre suse de tote prin legile nostre.

Onorabil'a camera scie, că natiunea slovaca de 2 1/2 milioane, pana la venirea unguriloru au formatu statu nedependinte, éra de atunci, sub numirea Superior Hungaria, Superioris Regni Partes, au luat totu-de-un'a parte destinsa în legelatiunea, administratiunea și aperearea terei; de mai multe ori, precum d. e. sub Mateiu Troncséni, Ioanu Corvinu (Slavoniae, Oppaviae et Lythovae dux) și pre tempulu invasiunei turcesci au portatu unu rolu destinsu și în istori'a patriei nostre.

Onorabil'a camera scie, că natiunea romana asemenea numerosa au portatu unu rolu puternicu inca pre tempulu Cesariloru Romani, și mai tardiu aliandu-se cu bulgarii au formatu statu nedependinte; éra dupa venirea unguriloru s'a guvernatu tempu mai îndelungatu de voivodi proprii natiunali (Vojvoda Transalpinus de Omlas et Fogaras) și în mai multe ronduri, cu deosebire pre tempulu regelui Ladislau Kun cu ocaziunea invasiunei Tatariloru, a facutu servitue destinsu patriei.

Onorabil'a camera scie, că natiunea serbesca, — d'în care o parte locuia aici innainte de venirea unguriloru și se guvernă de despoti natiunali de cari amintescu legile nostre, éra ceealalta parte fu chiamata aici de regele Leopoldu I pentru aperearea terei, — pentru servitiele destinsu facute în lupt'a contr'a Turciloru au capetatu teritoriu, administratiune natiunale separata ba și cancelaria aulica separata (Cancellaria illyrica) ce se dovedesce, afara de privilegiile date natiunei serbesci la anii 1690, 1691 și 1695, și prin pertratările dietali de la 1790, 1791 și 1792, precum și prin Art. de lege XXVII: 1790/1 și X: 1792.

Onorabil'a camera scie, că natiunea nemtiesca, — care are a se consideră de motorulu principalu alu civilizatiunei, de care, dupa asertiunea dlui ministru de culte noi neci odata nu ni aducemul aminte, prescindendu de la partea apusena a terei la care se referescu Art. XXXVIII: 1688 și altii, prescindendu de la numeroase cetăți regesci în cari si-a asecuratu natiunalitatea, au capetatu teritoriu natiunale și administratiune nedependinte, atătu în Scepusiu cătu și în Transilvani'a, ce se dovedesce apriatu, afara de numeroase legi a le patriei nostre, prin privilegiile date pentru sasii d'în Scepusiu la anii 1271, 1312 și 1778, éra pentru sasii d'în Transilvani'a la anii 1206, 1211, 1224, 1289 și 1317.

Onorabil'a camera scie, că natiunea Jasigiloru (Philistei), Cumaniloru și Ruteniloru, dupa cum dovedesce istori'a, parte a locuitu aici innainte de venirea unguriloru, parte au castigatu patri'a în aliantia cu ungurii, și de aceea, ca cei mai vechi aliatii ai natiunei unguresci, au avutu teritoriu de-osebitu și administratiune propria, și în Art. XLVII: 1498 amintindu-se la olalta (Philistei, Comani et Rutheni) se facu atenti, că, în cătu ar' cuteză a conturbă pace'a în comitatele vecine cu teritoriale loru, respectivu a eliberă pre iohagi și în venit riu, voru fi trasi innaintea judecatoriei Palatinului.

În privinti'a Iasigiloru și Cumaniloru se documenteaza acest'a preste tota indoie'l'a prin nenumerate litere de privilegiu, anumitu prin privilegiulu datu la 1407 de regele Sigismundu, prin privilegiile date de regii Albertu, Matea Corvinu, Ludovicu II și în fine prin privilegiulu intaritu de regin'a Mari'a Teresi'a la unulu 1745, precum și prin Articiii de lege XI: 1485, XLIV: 1665, LXI: 1659, XXV: 1751, XXV: 1791 s. a.; éra în privinti'a Ruteniloru innainte de tote prin acea datina antica: că teritoriu li s'a donatu sub numirea „Ducatus“ și s'a întrebunțiatu și ca titlu, asiē de Emericu, — care a intrudusu mai antăiu servitiulu destinsu și cu influinti'a alu Ruteniloru la curtea regesca, ce a duratu

mai multi seculi, și care, dupa cum documenta istori'a, a muritu ca Dux Missiorum, — asemenea de Bela de sub Andreiu I, mai tardiu de Ioanu Corvianu și de Principii transilvani, cari au domnit a supr'a Ruteniloru și au portatu titulu de „Dux de Munkacs et Makovitz.“

O dovedesce acest'a în privinti'a natiunei rutene — abstragandu de la insemnataea istorica a ducelui Teodoru Koryatovics și a altoru voivodi — acele documinte regesci, în cari se afla subscrisu „Dux Ruthenorum“ precum și documintele, în cari se amintescu oficialii voivodulu Ruteniloru. Asiē, între altele, documentulu prea interesantu, cuprinsu și în opulu lui Fejér (codex diplomaticus) datu la a. 1299, de comitele de Beregh Georgiu, în care acest'a însu-si se numesce: „Nos Georgius comes de Beregh, officialis dux Ruthenorum.“

O documenteaza acest'a în privinti'a Ruteniloru numeroase intariri a le privilegiiloru lor, castigat de la regii Ungariei, anumitu la anii 1562, 1573 și 1648; rescriptele regiloru îndreptate cătra universitatea natiunei rutene (Universitati populorum Ruthenorum), d'în care este forte caracteristicu rescriptulu, publicatu și în opulu „Notitia foundationis Koriatoviceianae“, relativu la raportele între universitatea natiunei și ierarcia; mai departe scrisorile oficiali de la a. 1747 ale comitatulu Beregh în caus'a supunerii la contributiune a Monosturulu de Muncaci și numeroase legi a le patriei nostre, anume Art. XXIX: 1500; VI: 1572; IV: 1574; XXVI: 1613; XLVIII: 1618; LII: 1681; XXVII: 1687; și cu deosebire Art. mai suse amintitu XLVII: 1498.

Deci natiunea slovaca și cea romana, inca innainte de venirea unguriloru, au dusu o vietia de statu nedependinte, în acest'a patria; natiunea serba și cea nemtiesca s'au asiediatu aici sub conditiunea administratiunei natiunali propriu; éra natiunile Jasigiloru, Cumaniloru și Ruteniloru, ca primii aliatii ai natiunei unguresci și partasi la castigarea patriei, au avutu d'întru inceputu guvernul natiunale propriu.

(Va urmă.)

Romani'a.

De la banchetulu datu în 7/1, ian. a. c. de comerciantii și industrierii d'în Bucuresci în onorea D. I. C. Brateanu.

Toastulu d-lui A. Papiu Ilarșianu.

În onorea comerçului și industriei Capitalei care ni-au datu acest'a serbatorē natiunale.

Domnii mei, sunt aproape doue-dieci și unulu de ani de candu n'am vorbitu în publicu. Éra la anul 1848, acelu anu mare și greu, candu, copilu inca pentru antăi-a-si data în vietia mea amu avutu fericirea de a vorbi innaintea unui poporu adunatu în numeru de 40,000; éra poporulu romanu reinviatu d'în apesarea, redeseptatu d'în somnulu vécuriloru; vorbiă inim'a, vorbiă sentimentulu inspiratu de geniulu Romaniei. Dulci și mari suveniri ale vietiei mele! (vive aplause).

De atunci pana asta-di n'am mai vorbitu... ba se nu gresiescu, am mai vorbitu, domnii mei, am vorbitu într'unu locu ore-care în cursu de vre-o 7 ani mai în tote d'ilele; dar' ce folosu, daca în 7 ani de d'ile de abiē am fostu întielesu vre-o data. (Aplause și ilaritate generale).

Doue-dieci și unulu de ani e unu timpu îndelungatu în vietia unui individuu. Multu me temu, ba vedu chiaru, că am pierdutu de totu deprinderea de a vorbi în publicu. Vetii fi dar' indulgenti daca, dupa unu timpu atătu de îndelungatu cutezu a luă cuvintulu, și acest'a dupa celu d'antăiu oratoru alu Romaniei. Multumita reprezentantiloru Comerçului și industriei Capitalei, care prin acestu banchetu a facutu a se inspiră și cei mai pucinu oratori. Serbatorē acest'a me inspira și pre mine, mi deschide gur'a și inim'a, ea face oratoru și d'în mine. (Aplause.)

Asta-di, inim'a mi-apune, voi fi întielesu, [pentru că asta-di vorbescu éra-si innantea adeveratiloru reprezentantii ai poporulu romanu. (Vive aplause.)

Serbatorē de asta-di, Domniloru, o consideru ca data nu numai în onorea personei lui Ionu Brateanu, ci mai multu o consideru ca unu omagiu adusu mariloru idei, principiloru eminentu natiunale (vive aplause), ce Brateanu, fia ca ministru, fia ca deputatu, fia ca cetatianu, elu și partitulu natiunale ce presiede, au represintatu totu de un'a, represinta și va represintă de a pururea (aplaude frenetice).

Éca adeverat'a insemnataea a acestei serbatori.

În adeveru, cine nu scie că, de câte ori voi, capii partitulu natiunale, luati frenele guvernulu romanu, unu spiritulu bine facatoriu planeza a supr'a Romaniei; nimene nu-lu vede, și toti paru a-lu vedē, pentru că toti lu simtu în inimele lor (aplaude). Est Deus in nobis. Acelu spiritulu pe toti însufletiescu, pre toti i descepta, pre toti i reinvia, pre toti i rapesce. (Aplause prelungite.)

Éca semele dupa cari ve cunoscemul candu purtati voi destinele Romaniei.

Sub voi, Romanii, mai multu de cătu veri candu alta data, se simtu indemnatu de a se examina pre sine insi-si; sub voi Romanii d'în Romani'a libera e preste putintia s'e nu vina la consciinti'a de sine. Si e mare lucru a se cunosece pre sine însu-si (aplaude). Ei se întreba: ce suntemul, ce potemu fi? Ce suntemul chiaru de la Unirea Moldovei cu tier'a Romanesca?

Éca prim'a întrebare ce si-o pune Romanulu în Romani'a libera sub unu Guvernu natiunale, și respunsulu nu pote fi decâtu acest'a: Nu sciu ce si cum, dar' nu potemu merge, ne împiedecămu, schiopatămu sub tote guvernele de tota colore.

Atunci se întreba éra: care pote fi caus'a acéstei nenorociri?

Si Romanulu nu pote sê nu-si dèe respunsulu, punendu-si înainte elu însu-si urmatoriele întrebâti: ore candu corpului i lipsesce ori suferé o parte ore-care, pote sê functiunese organismulu lui intru totu cum trebue? (uriasie aplause.) — Ore candu suferé unu picioru, pote sê nu se împiedice?

Domniloru, erâm langa dnu Chitiu, si dupa ce auditu cuvintele dlui si pre ale unui teneru studentu pre care-lu cunoscu si lu iubescu, m'am inspiratu si am dîsu: Mi vine se dîcu si eu doue cuvinte. — Amiculu meu Chitiu dîse: Bine, dar' fi cu luare aminte. Intieptele cuvinte ale amicului me recisera d'odata, si me lasasemu de a mai vorbi. — Dar' am auditu pre urma pre dnu Brateanu vorbindu, si am dîsu dlui Chitiu. — Acum vorbescu, acum e presté potintia sê o mai scriutescu (ilaritate, aplause).

Dîcèam, domniloru, cá romanii se întreba: candu lipsesce séu patimesce piciorulu, cum va potè merge corpulu? Candu braciulu va suferi, cum va potè lucrà? Dar' eu întrebu domniloru, dar' candu capulu lipsesce séu suferé, corpulu cum va merge? (sgomotose aplause.) Dar' candu inim'a va lipsi; corpulu cum -a merge? (aplausele nu s'au intreruptu). Asiè este, candu lipsesce séu suferé veri-care d'in membrele corpului, corpulu întregu se resimte, întregu corpulu suferé, cu câtu mai vertosu, candu capulu însu-si si inim'a suferé, trunchiulu nu pote merge. Éca pentru ce Romani'a nu pote merge. Capulu si inim'a Romaniei este in centrulu Daciei lui Traianu, este Transilvani'a (aplause frenetice) si éa suferá asta-di, éa sê junghia. Scithii si Gotii rodu si mananca capulu si inim'a Daciei. E presté putintia ca tota Romani'a sê nu se resimta de acést'a suferintia. Capulu si inima Daciei, unde stau inca, marturi sempiterni ai marimei strabuniloru nostri, ruinele Sarmisegetusei, Ulpiei Traiane, unde a invinsu Traianu, unde a caditu Decebalu; centrulu Daciei, de unde, prin unu misteru sacru alu providintiei istoriei romane, a venit, a trebuitu se vina Negru Voda spre a întemeiá aici unu statulu romanu; de unde a plecatu Dragosiu, maramuresianulu, spre a întemeiá statulu Moldovei. Candu aceste n'aru fi fapte istorice, ci mituri, ca mituri aru fi scumpe, aru fi sacre pentru viitorulu romaniloru (aplause prelungite). Transilvani'a, unde Mihaiu Vitezulu a fostu asasinatu prin o infamia inca neresbunata (aplause frenetice prelungite). Dacia centrale, capulu si inim'a de unde incepe Oltulu de percurge Romani'a pana in Dunare, de unde pleca sê se preamble de o parte Muresiulu, de alt'a Somesiulu si Crisiulu pana in Tis'a; de unde Bistriti'a, Moldov'a si Seretulu adapa campiele Moldovei. Muntii de auru ai Transilvaniei, unde Hori'a, inca înainte de revolutiunea cea mare, a proclamatu drepturile umanitatii, principiile libertatii si egalitatii, si unde mai in urma s'a luptatu si a invinsu Ianculu vitezulu. Capulu si inim'a Daciei de unde au esitu Sincai si Maioru, de unde au venit Lazaru si altii, suferé (aplause neintrerupte), si vreti ca trunchiulu sê merge cu pasi siguri si neimpiedecati? Candu capulu si inim'a suferé omenii greu se întielegu între sine. Éca pentru ce nu e întielegere între noi (aplause).

Sub voi, represintanti ai partitulu nationalu, strainii inca, nu sciu cum, se vedu nevoiti a se interesá de noi si tote ale nostre mai multu de câtu veri candu alta data. Strainii se întreba, cine e acestu poporu, de aceea-si limba, de acele-si datene; asediatu la estremitatea Europei de la Tis'a pana la Nistru si pana la Dunare, pre unu teritoriu întinsu ca acelu alu Italiei? Ei se întreba, ei cerceteza si afla, cá aici e Dacia vechia pre care o a cuceritu marele Traianu, si pe care o-a colonisatu cu o nemarginita multime de Romani. D'in câte colonie au asediatu vre-o data Romanii, nici un'a nu se pote asemena cu marea colonia adusa in Dacia. Traianu a fondatu aici o adevérata noua Itali'a in faci'a lumii barbare, aici la estremitatea Europei si lumii romane de atunci, cu scopu de a aperiá civilitatea latina contr'a barbariei, cu scopu de a formá unu zidu puternicu contr'a invasiuniloru Nordului. — Éca marea misiunea de atunci a Daciei lui Traianu! (viue aplause). In cursu de atâti-a seculi, de atunci pana asta-di, misiunea poporului daco-romanu, sê se fi schimbatu ore? Asta-di ca si atunci, au nu totu noi suntemu, domniloru, poporulu celu mai insemnatu in aceste margini orientali ale Europei, mai insemnatu prin originea, prin numerulu, prin cultura nostra? Au nu totu noi represintámu, acum ca si atunci, in acésta estremitate a lumii civilizate, civilitatea occidentale, civilitatea latina? Europ'a latina se va convinge odata, fiti siguri, de marele interesu ce are de a sustiené cu taria in interesulu celu mare alu civilizatii, coloni'a lui Traianu d'in Dacia (aplause frenetice).

Capulu si inim'a Daciei lui Traianu, Transilvani'a suferé asta-di ce n'a suferitu, potu dîce, nici o data in cursu de atâti-a seculi. Prin o trasetura de condeiu, Transilvani'a s'a stersu d'in rendulu staturiloru; Transilvani'a nu mai esista; déca am potè crede legiloru unguresci, libertatea si independintia legale a acestei tiere, autonomi'a ei s'au desfiintiatu pentru totu de una. Asta desfiintiare a unui Statu vecinu, a unei párti d'in nationalitatea romana, sê fia ore unu lucru indiferente pentru Romani'a libera? Sê fia ore indiferente pentru liniscea si pacea casei mele, candu se schimbá vecinulu? asiè nu pote fi indiferente pentru pacea si liniscea, Romaniei, a se margini cu Transilvani'a ca pana acum, séu cu Ungari'a cum voru Ungurii asta-di. In totu timpulu câtu ne-

am marginitu cu Ungari'a, de la 1000 pana la 1526, resbelele între Romani si Unguri au fostu neincetate. Pacea a revenitu si a duratu câtu timpulu Transilvani'a a statu independente fia sub Turci fia sub Nemti. Acést'a e o cestiune ce nemarginita importantia nu numai pentru Romani'a dar' pentru totu Orientulu, pentru Europ'a chiaru, (prea bine, aplause).

A sera chiaru, intr'unu cercu de amici, cetiamu intr'unu diariu ungurescu urmatorulu neadeveru: cá mai de una di s'ar' fi tienutu in sala Slatinenu unu mare meetingu, in caus'a Transilvaniei, sub presiedintia dlui Ionu Brateanu; cá s'ar' fi decisu sê castigámu d'uariele cele mai insemnate d'in Vien'a, Berlinu, Brusel'a, Parisu, Londr'a si Petruburgu, pentru a aperiá caus'a Transilvaniei contr'a Ungariei. Vedeti cum inimicii ne imputa totu ce nu facemu; totu ce ar' trebui sê facemu (aplause).

Acum doue cuvinte dlui Ionu Brateanu.

Câtu ai statu la guvernulu, Bratene, implinitu-ti-ai misiunea, facutu-ti-ai detori'a?

Daca te amu consultá pre tine însu-ti, ne ai respunde preecum ai respunsu dejá: cá ai vediatu pre soru-ta maltratata de barbaru, junghiata chiaru; cá, departe de ai potè sari intr'ajutoru, ai innecatú lacremele si durerea in adenculu animei tale . . .

Ér' daca ascultámu pre inimicii tei si ai natiunei romane, atunci Romani'a e unu arsenalu (aplause), éa e cutriera de ostiri romane si de bande straine (aplause); Romani'a, câtu ai statu la guvernulu, éra in ajunulu de a invade si a ocupa de o parte Bulgari'a pana la Emu, de alt'a Transilvani'a pana la Tis'a . . .

In câtu pentru mine care nici potu, nici sciu, nici voiu, preecum nu vrei însu-si lingusire, cauta sê marturisescu cá, câtu ai fostu ministru, mi se pareá cá vedeam éra-si planandu geniulu Romaniei pre ceriulu patriei mele (aplause frenetice).

Dar' misiunea nu ti-o-ai plinitu, nici ai potutu in tempulu atátu de scurtu.

Éta dar' ce-ti urezu in acést'a ocaziune solemne:

Sê vini éra-si la guvernulu, si câtu mai curendu, nu pentru tine, ci pentru binele publicu (aplause).

Si daca vei veni, porta-te astu-felu, ca sê meritezi nu ur'a care sê-i consume, ci turbarea de care se pera dusmanii neamului romanescu. (Aplause frenetice, imbracisári, felicitári de tote pártile.) (Rom.)

Varietati.

**** (Inertia Carasianiloru.)** In articulu „miscaminte electorale“ d'in nr. tr. facusemu amintire despre o scrisore primita de la unu vechiu amicu, carele in putiene cuvinte ni dede o icona fidela a situatiunii d'in Carasiu, — éca pasulu relativu la destramare:

„Romanii d'in Carasiu devenira la inertia, pentru cá Fa uru facandu-si d'in amici si spusii (ad. subordenati) pigmei „romani de partita guvernamentalá“ ei nu lucra nemica (de n'ar lucrà! dar pre a lucra, Red.) pentru caus'a romana, si doca partit'a nationala lucra ce-va, guvernamentalii se opunu si se alege nemic'a. — Nesce omeni carii numai pentru interesulu loru sunt romani, cari nu au inima si consciintia romana, pentru cá tote faptele loru sunt a supr'a nationalitatii nostre.

Dora va veni timpulu sê li-se cera socotelele si raspunderea pentru misiunile loru.“ (De doua ori doua sunt patru. Redact.)

Lugosiu, in 13 dec. 1868.

**** (Metamorfosa.)** De la 1 iuliu 1868 pana in 1 ianuaru 1869, si-au magiarisatu in Ungari'a 184 persone si familie conumele.

**** Unu telegramu d'in Vien'a spune, cá diet'a venitoria se va conchiamá pre 18 aprilu a. c.**

**** Alegotorii d'in Sabliu onorara pe deputatii Rannicher si Kapp cu adresa de recunoscentia pentru conduit'a loru energiosa observata in diet'a postana in cestiunea de nationalitate si a uniunii.**

**** In Sentiu** (comitatulu Liptoului) slovacii tienura adunare nationala, in care se tienura mai multe discursuri nationali; adunarea proclamá de candidatu pentru diet'a venitoria pe Hurbannu, marele nationalistu slovacu; una comisiune de 10 membri l'a si invitatú sê primesca increderea compatriotiloru séi. S'a primitu.

**** (Scire interesanta.)** Raportoriulu diariului „Századunk“ inscintieza, cá Carolu I. Domnulu Romaniloru are de cugetu a insarciná pre unu barbatu de statulu d'in Romani'a libera cu misiunea de a mediucoci una apropiare de amicia între guvernulu romanu si celu ungurescu, si acést'a câtu mai curendu — Salutámu acést'a scire interesanta si importanta pentru romanii ciscarpatici, si dorim sê se realizeze.

Sciri electrice.

Bucuresci, 5 fevr. Ministeriulu întregu si-au datu demisiunea, care s'au si primitu. Noulu ministeriu inca nu e denumitu. Se accepta ministeriulu lui Ionu Brateanu-Ghica-Cogalniceanu.

Aten'a, 3 fevr. Una epistola a imperatului Napoleonu, adresata regelui dîce, între altele, urmatoriele: Europ'a are trebuintia de pace si nu-si pote documentá simpatiele sale fatia cu Greci'a. Imperatulu spereza, cá regele va incungirá resbelulu.

Vien'a, 4 febr. Conformu faimeloru esite de l' consulatulu francesu, Greci'a se va pronuncia cu riserva in privintia concluseroru conferintiei, acést'inse se va potè splicá usioru findu prea naturale.

Vien'a, 4 febr. Guvernulu romanu a indrumatu tote oficiolatele, ca, conformu pusetiunii de strict neutralitate sê vighieze a supr'a greciloru si a bulgariloru emigrati in tiera, si sê padiesca câtu se pot mai bine marginea Dunárii.

Vien'a, 4 febr. Regele Georgiu a dechiarat la Parisu, cumcá d'insulu accepteza declaratiunea conferintiei, inse sê i-se conceda tempu spre a si schimbá cabinetulu.

Vien'a, 4 febr. Foi'a de sera a diariului „Debatte“ si „Pressa“ anuncia, cá Giscra a comunicatu dejá sucomisiunei resolutiunea galiciana, facuta la propunerea lui Ziemialkowsky. Sucomisiunea voiesce a face motiunea, ca sê se insarcineze comisiunea esmisa in caus'a constitutiunii, a referá despre cuprinsulu actului acestui a si a si-face amendamentele sale.

Vien'a, 4 febr. Scaderea cea mare a baniloru de chartia in burs'a de adi e a se atribui unei faime false care spuné cá pap'a a moritu.

Berolinu, 4 febr. Diariulu „Kreuz-Ztg“ in nrulu séu de asta-di anuncia urmatoriele: Guvernulu prusescu a primitu înainte de ast'a cu 8 dñle de la unu guvernulu amicu alu unei poteri mari incunoscintiarca, cá vietia c. Bismark éra e amenintata. Se dîce cá barbatulu, care e insarcinatu cu realisarea atentatului, ar' fi unu studentu nascutu in Anover'a. „Kreuz-Ztg“ vede in acést'a unu pretextu de a lovi organele velfice si republicane, cari sunt inimice Prussiei.

Aten'a, 5 febr. Cabinetulu lui Bulgariis i-a datu demisiunea, si regele e resolutu a primi declaratiunea conferintiei.

Tumulte poporale ce se ivescu pe aici aduc pe rege in perplexitate de un'a parte, éra de alt'a tindu a midiloci reintrarea lui Bulgariis in cabinetu.

Parisu, 5 febr. Amesuratu unei telegrame d'in Aten'a Deligiorgis s'a insarcinatu cu compunerea unui cabinetu nou.

Parisu, 5 febr. „Constitutiunelu“ lu de asta-di vré a sci, cá regele Greciei dupa demisiunarea lui Bulgariis, a provocatu pre multi barbati a intrá in guvernulu, su conditiunea ca sê se alature decisiuniloru conferintiei, ei inse respinsera conditiunea acést'a.

Florentia, 5 febr. Una depesia d'in Aten'a anuncia: Regele a provocatu pre Bulgariis, ca sê-si retraga demisiunea.

Vien'a, 5 febr. „N. Fr. Presse“ dîce: Regele Greciei a primitu demisiunea lui Bulgariis. Noulu cabinetu e compusu in modulu urmatoriu: Ziamis, presiedintele consiliului si ministru de interne; Sontros, de resbelu; Trigetos de marina; Petrali, de finantie; Avierins, de cultu; Sarava, de justitia si Delijanis alu afaceriloru esterne. — Comisiunea francesca fu rechiamata d'in Bucuresci in urm'a mandatului espresu alu lui Napoleonu.

Rom'a, 5 fevr. Pap'a n'au moritu, e in deplina sanetate.

Bucuresci, 5 febr. Guvernulu pretinde de la Porta deslegarea a 3 cestiuni: Dreptulu de imprimarea baniloru, a impartirii orduriloru, si cederea posesiunii cracului dunareanu de la Chili'a. Aceste trei pretensiuni se voru asterne in form'a unei note.

Constantinopole, 5 febr. Ministerulu de marina éra a cumperatu doua nâi de resbelu; pregatirile se acceleréza. Prospectele de pace sunt forte palide.

Parisu, 5 febr. Marquis Moustier a repausatu.

Proprietariu, redactoru respundietoriu si editoriu:
ALESANDRU ROMANU.